

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Kolmapäeval, 1. augustil 1973
Nr. 58 (3846)

15. aastakäik

Jüri Kahar jutustab: Soome valitsuse öine koosolek baltlaste pärast

Ajasime omavahel juttu kui korraga haarasid meid mitmed käed. Meid tõmati meie tubadega samal korrusel asuvasse julgestustuppa, mille olemasolust meie muidugi teadlikud olime, kuid ei osanud kujutleda moodsa salajaure "masinapargi" gigantsust. Tuba oli nagu mõni TV või filmistuudio. See oli ruum, kus ülesseatud televiisorite abil oli võimalik jälgida üksikuid hotellitube, külaliste liikumist sisse ja välja. Nüüd taipasime, et tegemist oli erariietes soome politseinikega, osa nendest kuulus kriminaalpolitseisse, osa poliitilisse politseisse.

Nii alustab oma Helsingi seikluste jutustamist Toronto ajalehes Vaba Eestlane Kanada eesti rahvusliku välisvõitluse nõukogu esindaja Jüri Kahar,

kes ühtlasi lähemalt annab ülevaate, mida soomlased ülekuulamisest küsisid.

Tema jutust selgub ühtlasi, et baltlasi koheldi alguses kui nõukogude kodanikke ja et soome valitsusel tuli öisel koosolekul oma eelnenud välisatmise otsust muuta.

Meile öeldi, et oleme arreteeritud. Soomes on nii, et kriminaalpolitseil on arreteerimisõigus, kuid juurdluse toimetab poliitiline politsei. Mulde ei kehti Soomes habeas corpus, mis tähendab seda, et politseil on õigus ilma süüdistusaktita igat välismaalast vahistada ja teda piiramata aega kinni hoida.

Nii et seadus oli meie vastu, kuigi meie kohta polnud mingit süüdistust. Vähemalt jäi moll misugune mulje tolles eriskummalises masinate ja traatidega ja aparatuuriga varustatud toas.

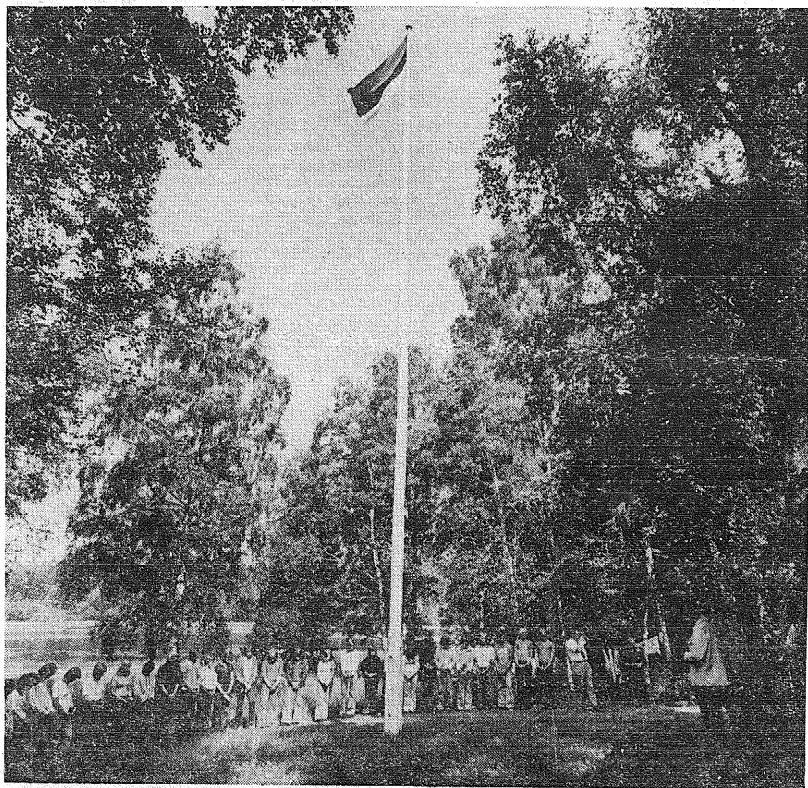
Sealt juhiti meid tõstukisse ja hotellist välja. Meie grupp ei äratanud mingit tähelepanu kuna nagu juba mainisin, ei olnud ühelgi politseinikul vormirietust ja me jätsime hotellikülastele mulje süütutest inimestest, kes kusagile koos lähevad.

Meid viidi märkimata autodes Helsingi politsei peamajja ja seal läksid meie teed Ilmar Plooriga lahku.

Meid kumbagi kuulati üle eraldi ruumides. Minu ülekuulamine kestis ligi kuus tundi. Minu ülekuulajaks olid kriminaalpolitsei komissar Grönroos, kes inglise keelt ei osanud ning poliitilise politsei komissar Niemela, pluss veel kolm erariietes poliitilise politsei liiget, kes toimusid sekretäridena.

Komissar Niemela inglise keele oskus oli puudulik ja mul tuli appi võtta mõningad saksa keelsed laused. Mulle selgus, et minu kohta võidakse koostada süüdistusakt kui soome siseministeerium seda vajalikuks peab selle seaduse aluse, mis keelab ära mitte üksnes poliitilise kirjanduse levitamise, vaid ka selle omanise, mis on suunatud ühe Soomele sõbraliku riigi vastu.

Nõukogude Liidu nime ei mainitud kordagi. Seda polnudki vaja, kuna nii mina kui mu ülekuulajad teadsime, kellest on juttu. (Vaata jätkuvat jutustust tänase lehe seespool.)

Leerilaagri noored. Metsakodu lipumästi juures sinimustvalge all palvet lugemas koos peapiiskop Konrad Veemiga (äärmine paremal, valges pluusis), kes esmakordselt viibis Metsakodu-leeri õnnistamisel ja tutvus leerilaagriga. (EPL-foto ESTO)

400 Metsakodu-leeri õnnistamistalitusel

Metsakodu kümnenda leerilaagri õpilased õnnistati Sandhemi kirikus pühapäeval, 15. juulil. Teenisid peapiiskop Veem ja õpetaja Tõidsepp. Kohale oli sõitnud leerinõrte tuttavaid ja külalisi üle terve Rootsi. Kirik, mis mahutab vähe üle 400 inimese oli viimse kohani täidetud.

Peapiiskop, leerilaagri õpetaja ja juhtkond olid leerinõrtega ühel nöl - leerilaager Metsakodus läks väga hästi korda. Ilmad olid päikesepäistsed ja soojad, võibolla liigagi soojad.

Kui temperatuur juba üle 30 kraadi kippus, oli raske mõningaid plaanitud tegevuspunkte läbi viia. Tegevust suunati rohkem spordile ja ujumisele, et palavust kuidagi leevendada.

Külaühispäevad meelitasid

rohkesti külalisi. Eriti õnnistamiseks tuli rohkesti rahvast. Kirikus oli üle 400 inimese. Sandhemi kirikust siirduti Metsakodusse, kus järgnes ühine koosviibimine.

Aksel Ojasoo, tegevusjuht-leerilaagris: Leerilaager läks igati ilusasti korda. Noortele meeldib Metsakodus ja mulle oli raske lahkuda. Üks poistest, kes mõned korrad ära teenis tolmkonnatööd, küsis kas ta saaks ka järgmisest leerilaagrist osa võtta tegevusjuhina või abilisena.

Tema küsimus tuli südamest ja ma olin liigutatud.

Kui leerilõplasi küsitlesime, leidsid kõik et oli tore olnud. Mitmed olid varasematest leerilaagritest kuulnud ja nende lootused ja ootused olid kõik täide läinud.

Georg Metsalo Stockholmist: Oli igati tore. Eesti keelega ei olnud erilisi raskusi. Leeritundidest saime kõik hästi aru. Õpetaja Tõidsepp pidas huvitavaid tunde, kus käsitleti ka tänapäeva üsuliselt

Järg lk. 7

Mingeid uusi andmeid mass- ärahüppamisest

HELSINGI (EPL) - Rootsi ajakirjanduses ilmunud teated masspõgenemisest Ida-Soomest vene maagiasitoru ehituselt ei leia kusagil kinnitamist. Üks esimesi, kes oli Põhja-Soome ühtleht "Iltautiset", kelle teadetele toruheitajate baasist Kouvolast lahkunud koguni poolsada meest, enamuses eestlasi. Ametlikku selgitust osutub võimatuks saada, kuna sellised asjad N. Liiduga on "õrnat".

Neste O/ü, kelle teenistuses mehed vormilliselt Soome pinnal töötades seisavad, eelistab vaikida. "Iltautiset" kuulmist mööda toimus massarahüppamine juba kevadtalvel ja selle tagajärjel on ehitustööd tunduvalt hilineanud, kuna uue tööjõu saamine N. Liidust võtab palju aega.

"Iltautiset" püüdis ise saada selgust nii Rootsi julgeolekupoliitselt kui ka Invandrarverket, kuid tulemusteta.

Helsingis julgeolekukonverentsi ajal vahistatud Kanada RVN esindaja märkis m.h. Torontosse tagasi jõudmisel antud intervjuus, et ka tema on soomlastelt kuulnud eestlaste kadumise tõrpanemistöödelt kevadel, millest aga soome võimud "ametlikult ei tea". Arvatakse, et nad siiski on jõudnud kuhugile vabasse maailma, kuid seda ei peeta kasulikuks avaldada.

BALTI KATON

TORONTO (VE) - Joseph Berger, ülikooliprofessor Iisraelis, kes oli kompartei sekretär Palestiinas, Antilimperialistide Liidu sekretär Berliinis ja Kominterni juhte Moskvast ja kellel oli lähedasi kokkupuuteid Staliniaga, oma raamatus "Shipwreck of a Generation" käsitleb 400 Balti ohvitseri mõrvamist, kelle hulgas oli 250 eesti ohvitseri.

Juunis 1941 käsutati Moskvast 1000 Balti ohvitseri. Esialgu üteldi nalle, et lähevad kuresustele. Kuid Moskvast võeti kohe neilt relvad ja arreteeriti.

EPL Kolmapäeval, 1. augustil 1973

PÖGENIK

N. Liidu tumeas varjus elaval Soomes on viimaste nädalate jooksul olnud mitmeid mitmeid ebamugavusi, kus põhjuseks on olnud Baltikum.

Välisministrile konverentsi ajal said nad venelastel korralduse nende balti esindajate vahistamiseks, kes olid kohale sõitnud, et võimalikult Balti rahvast tulevikku küsimuse üheskerkimisel, olla käepärast vajalike informatsioonidega lääne välisministritele. Ja kuigi kõne-solevad mingil viisil provokaatiivset ei esinenud ja konverentsi käiku ei ohusanud, tuli soomlastel oma heanaaberlust kinnitada venelaste soovi tähtsusega. Nagu teada, tekkis siin vägikaika vedamine ida ja lääne vahel, kuna vahistatud olid kõik lääneriikide kodanikud ja Soome oli sunnitud "nagu päästma" lõpuks väljasaatmisotsuse aramutumisega ja vahistatute vabastamisega.

Teine ebamugavus teatavasti tekkis Põrkala lähedalt veest soome laeva poolt välja noipitud 26-aastase mehega, kes oli Eesti valitud rannalt väljades suutnud raudeesiride läbi murda eluga riskides. Kuna soome võimud kahtlesid, kas selline läbimurd on teostatav ilma vene vastuluure abita, siis teatati põgeniku saabusimisele avalikkusele. Nüüd selgus aga kohe, et seda "abi" ei olnud olemas, sest N. Liidu saatkond hakkas energiliselt peale suruma, et põgenik konsulaarlepingu alusel otsekohe välja antaks. Sellega sai ühtlasi teatavaks, et N. Liidu Soome konsulaarkokulepe sisaldas sätteid, mis on ilmses vastuolus Soome poolt alla kirjutatud UNO põgenikekonventsiooniga ja inimõiguste deklaratsiooniga. Nimelt nähtakse seal ette, et kõik, kes piiri ületavad kas kogemata või meeleka, viivitamatult toimetatakse tagasi oma päritolumaale. Mis ju võib sobida piiri eksi-nud seenekorjajatele, mitte aga teadlikele põgenikele, kellele see enamikel juhtudel tähendab kui mitte otsest surmaotsust, siis ometi pikaajalist vangistust ja asumisele saatmist, kui põgenik juhtub tulema idast lääne suunas.

Viktor Schneider, nähtavasti teadlik olles soomlaste Moskva-sõltuvusest ei julgenud ilmselt taotleda astuili soomlastelt.

Ta soovis vaid edasi pääseda Saksamaale, kust ta perekond on pärit, tekitades aga astuili-taotlemisest keeldumisega otsest endale probleemi, kuna just see asjaolu võis määrata tema väljaandmise soomlaste poolt konsulaarlepingu alusel. Juristid ei näinud mingelt takistusi. Kuna mehele kedagi ligi ei lastud, oli raske talie väljast-poolt nõu anda käitumisküsimuses. Kõik näis valmis olevat Schneideri väljaandmiseks ilma pikemata.

Mis erilist huvi pälvis ja idaläine proegusi vahekorra omanoodi valgustab, on ootamatult lääneriikide vahelesegamine: Lääne-Saksamaa, saades informatsioonile mehe päritolust, deklareeris, et Schneider on tõenäoliselt ka saksa kodanik ja sellisena tuleks saata Saksamaale. Et ka sakslaste juures asi toimus kõrgeimal pinnal, näitas asjaolu, et saatkond Helsingis sai otsestest instruktsioonide Bon-nist poliitiliseks esildiseks.

USA suursaatkond omakorda toetas sakslasi esildisega, mille soomlastele tuletati meelde humaansust ja nende kohustusi inimõiguste vastu. Kõik see tuletas meelde hiljutisi lääne poolt idale Helsingi-konverentsi esitatud nõudmisi piiride avamiseks ja humaansuse respektiivis.

Soomlaste äärmiselt piinlikule olukorrale lisandus lõppeks kolmas, erapooletu pool – rahvusvaheline põgenikekomissar. Ka see pöördus Soome valitsuse poole põgeniku kaitsmiseks; paludes respektiivseid humanisust.

Selles olukorras otsustas Kalevi Sorsa valitsus järgida tollele UNO-esindaja nõuandele, mis osutus seda kergemaks, et Schneider, tajudes oma olukorra tõsidust, otsustas otsestelt astuili taotleda ja muutus sellega alles siis vormiliselt põgenikuks. Mees, kes juba 1970 üritas vabadusse pääsmist, ent langes piirivalve kätte, jõudis alles nüüd "üle noatera" oma eesmärgile ebaohariliku rahvusvahelise aktsiooniga.

Nähtavasti kartusest, et midagi võiks viimasel hetkel veel juhtuda, segati järgi jutuga mehe palgutamistest Stockholm-i laevale, samal ajal kui ta tegelikult juba istus lennukis Londonisse. Just Londonisse, sest Saksamaale saatmine oleks venelastele paistnud sakslastele järeleandmisena. Inglased andis nõusoleku vastuvõtmiseks ja Schneider oli muldugi ükskõik kuhu valmis sõitma, sest tema eesmärgiks oli vaid v a b a d u s.

N. Liit püüab võimalust möda läänellis riike rakendada oma huvide teenimise, nii nagu see nähtub Soomega sõlmitud konsulaarlepinguks, mis risti vastu kõlb UNO põgenikekonventsiooni sätetele. Rootsis oli viimasel ajal märgata olnud tendents, kus võimud on valmis idapõgenikele tagasi saatma oma asukohamaadele – praktilis, millest varem hoiduti, vähemalt pärast 146 baltlase skandaali. Vähepealne propaganda idariikide "humaniseerumise" – tõenäoliselt põhjuseks – vähemalt ei ole teada mingeid kokkuleppeid.

Kahtlemata valgustas põgeniku juhtum Soomes veel kord efektiivselt, kui raske on inimseel välja pääseda raudeesiride tagant – olgu siis legaalselt või illegaalselt, nagu käesoleval

VÄLISKOMMENTAAR

Ikestatud rahvaste asjus

Antibolshevistliku rahvastebloki häälekandja ABN Correspondence avaldas mai-juuninumbri kirje, mille tähtsündimatu rahvastebloki Ameerika sõprusahingu esimees dr. Ivan Doerfi on saatnud Ühendriikide presidendile Richard M. Nixonile. Mõnevõrra lühendatult kõlab kiri järgmiselt:

Prague'is sula suhetes USA ja N. Liidu valitsuste vahel sugoreeriva võimalust rahulikuks koeksistentsiks Nõukogude-Vene imperiumi ja vaba maailma vahel. Piekmas perspektiivis jääb aga N. Vene eesmärk endiseks: kogu maakeri valitsemine. Sellest kõnelevad ilmselt jätkuvad pingutused vene jõudude konsolideerimiseks nii N. Liidus enese kui välismaal.

N. Liidu sisemist konsolideerimist teostatatakse peamiselt mitte-vene rahvaste venemise kaudu eesmärgiga luua ühist nn. nõukogude vene rahvast. Seda eesmärki toetavad ka N. Liidu konstitutsiooni kavatsused muudatuseid ja piiride ümberkorraldamiseid liiduvabariikide vahel. Rõõbitsi kii-elankonna toetamine militaarse-rimine koos sõjaliste laendamisega sõjalistes huvides, kuigi laiatirakepaude tootmine selle all kannatab.

N. Vene eesmärgide taotlemisel aitavad oluliselt kaasa väljapool N. Liitu elavad vene emigrandid. Vene imperiumi ja Vene võimutamisest seltskonnast alustatud mittevõtte maade üle on nad Kremli lihtlased.

Vene emigrantide hoiakut tänapäeval kajastab 1973 veebruaris korraldatud vene-ameeriklaste kongress. See vene organisatsioon Ühendriikides tahab teha lõppu Ameerika toetuslehele rahvastele, kes on ikestatud Nõukogude Venemaa poolt. Ta soovib ühistada tähtsat Ikestatud Rahvaste Seadust Nr. 88-80, mis kehtestati Kongressi poolt 17. oktoobril 1969.

Selle seadusega nimetatakse juuli kolmas nädal Ikestatud Rahvaste Nädalaks ja kutsutakse presidendit üles avaldama aasta-astalt "proklamatsiooni iga aasta seni, kuni on saavutatud vabadus ja sõltumatus kõigile ikestatud rahvastele".

Selle seaduse tähistamisega tahavad vene-ameeriklased tähistada USA presidendit avaldamast proklamatsiooni Ikestatud Rahvaste Nädala tähistamiseks. Nad soovivad, et Ühendriikide valitsus ütleks ära enesemääratlemise õiguse tunnustamiseks – ja seega rahvuslikuks iseseisvuseks – kõigile N. Liidus ikestatud mittevõtte rahvastele. Nad tahavad, et ameerika rahvas ja valitsus toetaksid nõukogude vene rõhumi-spoliitika mittevõtte rahvaste suhtes. Sedavilgi loodavad nad elimeerida USA kõige paremini lihtlasi, kes asuvad raudeesiride taga.

Järgnevat loetletakse kõiki maldi, millede rahvast on aja-jook-sul ikestatud N. Liidu poolt või seisavad tema ülemvalitsuse all. N. Vene on igatüüpe neist kommunistliku rezhimi peale surunud relvastatud agressiooniga või sõjaväelise abistamisega kaudu. Nüüd kasutab N. Venemaa oma ikestatud rahvaste potentsiaali enese heaoluks ja ekspansiooniks.

Lisaks vene emigrantidele kui Kremli lihtlastele on Ühendriikide ka nn. liberaalsed ringkonnad, tundesuguluses praeguse N. Vene rezhimiga, kes taotlevad ikestatud rahvaste kohta käiva Seaduse 88-80 tähistamist. See ei tähenda iseenäest midagi muud kui järeleandmist N. Vene agressioonile.

ABN-Ameerika Sõprusühingu kiril president Nixonile lõpeb palvega, et ta kõiki ette toodud fakte

juhtumil. Lääs julgus näidata, kus ta seisab humanisuse ja inimõiguste küsimusis.

KLA

arvesse võttes astuks vajalikke samme eesmärgiga:

Sillitada Ikestatud Rahvaste Seaduse kehtivust, läbi viia esin-duskoja resolutsioon 103, mis võeti vastu 18. jaanuaril 1973 ja näeb ette erilise Ikestatud rahvaste komisjoni loomist USA Kongressi juures, meenutada ameerika rahvale ja valitsusele samuti kui kogu maailmale, et N. Vene ähvardus kasvab üha ja õhustab järgiselselva maa vabadust ja sõltumatus, kohustada USA delegaate nõudma N. Venelt enesemääratlemise õiguse tingimatu kehtestamist kõigi N. Liidus ikestatud rahvaste kohta eeltellingimusena läbirääkimisteks ühenduses Eu-

roopa julgeolekukonverentsiga, teotada ikestatud rahvaste vabastamist ja nende rahvusliku iseseisvuse taastamist.

Vene riik, kui ta püüdnud bene etnograafilise territooriumiga, ei ole vöimeline relvastatud agressiooni maailma ulatuses ette võt-ma.

Kas ja kuidas president Nixon sellele kirjale vastas, pole esialgu teada. Juuli kolmas nädal möödus aga ilma presidendiproklaamatsioonita ja see ei kõnelt ikestatud rahvaste kasuks. Ent ükski vägivalla pole igavene ja ka ikestatud rahvaste asjus ei ole viimane sõna veel üteldud.

A.K.

Roosevelti poeg: Ärge lõhkuge Ameerika usaldust

WASHINGTON (VE) – Viimastel päevadel on ameerika ajakirjanduses palju tähelepanu osutatud endise USA presidendil Nixon poja Elliot Roosevelti avalikule kirjale, mis on kirjutatud Lisabonis 13. juunil ning on avaldatud mitmetes ameerika ajalehtedes. Elliot Roosevelti kiri kannab pealkirja "Ärge lõhkuge presidendil valitsust" ning kõlab järgmiselt:

Põhja-Ameerika Ühendriigid peaksid hetkeks peatuma ja järele mõtlema, mis nad teevad. Watergate'i sensatsioon on kõigutanud Ameerika rahva usaldust oma valitsuse vastu ja see on küllaltki halb. Aga palju halvem on selle sensatsiooni afiairi mõju väljapool Ameerika Ühendriikide.

Välismaade arvamine Ühendriikides on nüüd välja jõudnud oma madalseisu. Minule kui ameeriklasele, kes elab välismaal, tuleb järjast kuulda üllust, et Ameerika on asunud iseenese hävitamisele ja ta teeb seda häbitult kogu maailma siini ees. Kuid see pole veel kaugelgi kõik. Palju enam, mainitakse seda, et Ameerika Ühendriigid hävitavad kogu lääne-maailma.

202 uppusid m. a. Eestis

Seoses äsja kodumaa toimunud "Vetelpäästjate ja ohutu veelikuse propaganda nädalal" avaldasid ajalehed mitmesuguseid kirjutusi veeteedude kohta, kaasa arvatud ülevaated uppumijuhumite põhjustest 1972. aastal.

Kuna uppumissuhtum on juba aastate kestel pidevalt suurenenud, siis asutati mõni aasta tagasi üleriiklik organisatsioon "Eesti NSV Vetelpäästjate Ühing". Selle esimehe E. Kaldima ülevaatest "Rahva Häältes" selgub, et möödunud aasta oli Eestis uppumijuhumite poolest rekord-aasta. Aasta kestel uppus 202 inimest, kusjuures nende uppumise põhjuseks oli joobnud olek. Sel puhul meenutatakse kirjutise autoril rahvust, et "Joodikule on meri põlvini", millega aga viitastunud olekus suplemine minn-jad ei arvesta, sest 142 inimest hukkus veekogudes joobnud olekus.

Samaaegselt ilmneb ülevaatest tohtu hoolimata supluskohtade valikus: 26 meest on uppunud lo-kudes ja soomülgatesse, samuti liiva- ja peakarjäärades, kanalites ja muudes keelalustes suplemiskohtades. 202-uppumust ei osanud 68 inimest ujuda. Südameluguste all põdevatest uppus 24 ning uppumissurm sai osks 10 lapsele, kuna nad olid järelevalvet jätetud. Kolmel juhul uppusid inimesed soomülgades, mis la-nelne kaudu kandusid rannast sõgavasse kohta.

Eurooplased ei imesta sugugi, et valitsuse juht pidi vastu võtma välisriikide esindajaid. See on tavaline praktika kõigi valitsuste juures. Kuid nad on ilmselt imetunud sabotaaži laitsusest, mis ameerika valitsuses. Kas ameerika võimudest saabus kord juba ei võlme küsitakse.

Näiteks meenutagem oma maa ajalugu. Kui 1928. a. presidendikohale kandideeris Smith, siis alustati tema vastu nalivest ja rumalast kampaaniat ja poliitiliste vaenlaste poolt, vältes et kui Smith saab presidendiks, tuleb Rooma paavst USA-d vältima.

Ja uskujaid muldugi leidus. Miks meie liiderid ja meie ajakirjandus nüüd avaldavad vastu-kõlalis kõnesid ja artikleid? Hea küll, presidendil abilisid kukkusi sisse. Miks neid mitte üle parda visata, nii et nad ära ei rikuks riiki ega hävitaks presidendit?

Kul meie hävitame oma valitsuse, siis meie ühtlasi hävitame ka oma riigi ja kõik need ideadid, millesse usub ameerika rahvas.

Kas Richard Nixon on selle tõesti ära teeninud, et me ta hävitame? Me ise oleme ta kaks korda valinud ja ta on tähtsund oma antud lubadused. Vietnam sõda on lõpetatud, sõjavangid saadid välja toodud. Ühendriigid seisis nii Hiina kui Nõukogude Liiduga verise sõja lävel. Ka need asjad on Nixon lahendanud.

Watergate'i afiaar viis dollari alla. Antagu nüüd Nixonile vähe-malt võimalus meie väärin inflatsiooni absurdsest õukorrast välja aitamiseks.

Ühendriigid vaatavad vastu hävitavale kriisile, mis võib hävitada kõik nende senised saavutused ja meid teravalt ära järgita rahvusvahelisest kaubandusest. President vajab nüüd kaks partei toetust. See on iga ameeriklase ja ka kogu läänemaailma huvides. Miks talle seda keelata? Tema lahendada on probleemid, mis meie elulise tähtsusega, teda tuleb teotada. Demokraatlik enamus kongressis võib oma väärust seel-lega tõsta, et hakkab koos tõot-ma presidendiga. Koostöö tugev-d ja vihkamise asemel võib meid veel päästa. Põhja-Ameerika Ühendriigid, ärge lõhkuge presidendil valitsust!!

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhon Koka
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetust ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholm:
Wallingatan 32, i tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Esikilustas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Esikilustas. Tel. 016/14 77 72
Tel. 016/14 77 72
Tel. 016/14 77 72
Kuulutusrvete postigiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 158:-
Termin (4 kuud) kr. 57:-
Kuu kr. 16:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Esikilustas-Kuriers
Tryckeri AB Esikilustas 1973

Suvmälestusi OJAMAALT

Gotlandi unustatud rannik – nii nimetatakse teatmeteostes just seda ala, kus asub eesti laste suvikodu Ojamaa.

Unustatud võibolla sellepärast, et siia ei kõõni suvine turlamlinvasioon kuna suvitajad enamasti sõbruvad etableeritud supeirandadesse. Ja kuna kunagised eluandvad lubjatehased on siit ammu kadunud.

Aitab muidugi kaasa ka asjaolu, et rannariba Kyllaj-Smöjen on sõjaväe kaitsepiirkond. Sissepääs välisturistidele keelatud, keelustitide mõjul pöörduvad tagasi ka rootsi kodanikud ise. Sest kes teab mis sekeldusi võib kaela tuua keelustisooni sissesõit.

Muidugi, rand ongi tihedalt täis kaitsevärvi punkreid, kuid need on siiski vaid mälestused sõjajast.

Betonimonstrumid aga rikuivad ranniku looduslikku ainulaadust, neid on ehitatud koguni keset looduskaitse alaaid. Sinna, kus asuvad Gotlandi huvitava-mad "raukade" alad koos eelajalooliste kivististega.

Ei saa siiski kõike looduse rüvetamist ajada armee süüks, sest enne kui avastati keskkonna kaitse, löid selle ja mõõdunud sajandi "lubja-parunid" pesaegu ravimatuid haavu paekaevanduste näol.

Ojamaa lähedal asuv Smöjen on sellest hea näide. Selgesõnaline kuumaastik, kus arvatavasti ei tärka mingit elu enne kui on mõõdunud sajandid. Konjunktuuride muutudes jäeti maha pae-kaevandused koos terve Smöjeni küla.

Kuid küla ise, koos vanas depoes asuva turgse veduriga on Ojamaa eesti laste fantastiliseks eldoraadoks, kuhu alati suunatakse põnevaid luuremänge.

Unustatud rannik on ainulaadne ala, mille sarnast ei leia mujalt Rootsi. Siin on kristallpuhas merevesi, haruldane taimestik ja pesaegu igavene suvine päikesepaiste.

Endiste "lubja-parunite" mõis Lörje, kus paikneb Ojamaa suvikodu on ideaalne koht laste suviseks tegevuseks. Poie olemas se-gavaid naabreid, seevastu aga on piiramatul määral vaba loodust.

Teadagi ka puht-eestilisi finesse nagu särtsuv leilisaun, võrk- ja korvpalliväljakud, kalasuitsutusaht j.p.m.

Käesoleval leheküljel on ära toodud mälestusi Ojamaa tänase esimese vahetuse tegevusest.

Pilt 1: Valmistatakse ette põnevaid õist luuremänge. Antakse sobiv väljumis "kohutavale sõjale". Vasakult Tiitu, Ivi, Viive ja Anne.

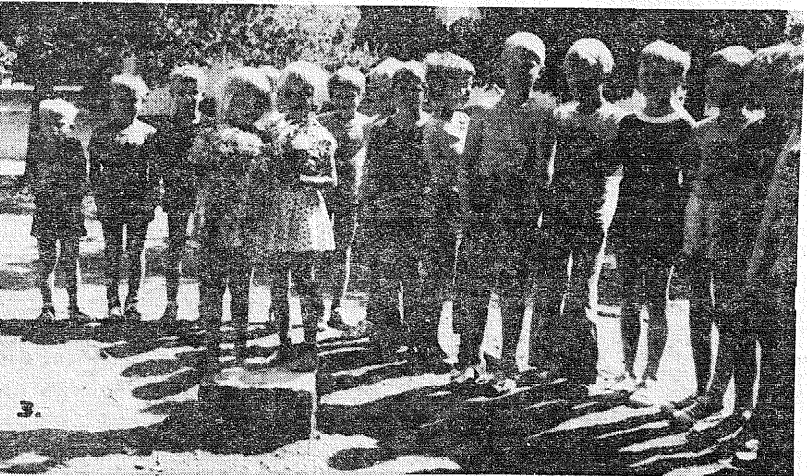
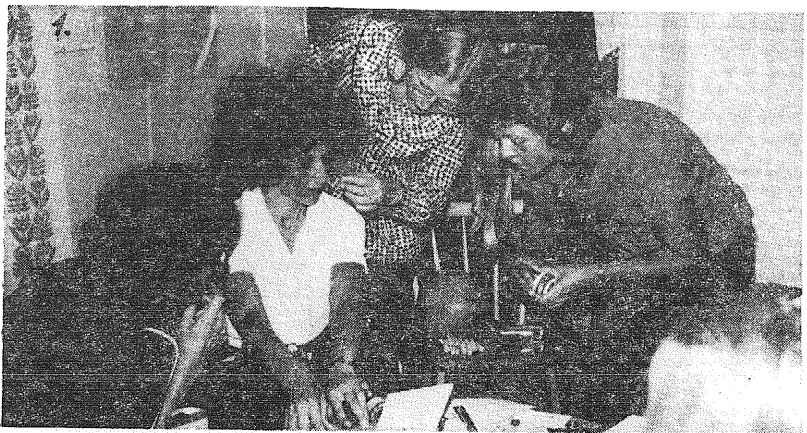
Pilt 2: Õeluuremäng on vist väsitav ka personalile. Pärast õnne-stunud mängu haigutamispaus "Punases salongis". Vasakult Marje, Peeter ja Luule.

Pilt 3: Aime ja Linda on sünnipäev. Neid õnnitliti lilledega, hiljem maitsva tordiga, elagu-hüüetega ja kolmekordse õhkuhelimisega.

Pilt 4: Personali koosviibimine enne vahetuse lõppu. Vasakult Viive, kasvataja ja luuduse-ku-ninganna Kanadast, hügieeni-assistent Luule, keele-ekvilibrist Anne, disk-jockey Irene. Ees mustas särkis "Ojamaa maffia" juht Ivi ja tema kõrval silmapilri laiendaja ja kasvataja Peeter.

Pilt 5: Ojamaa indiaanlased püüdsid preerlast kinni vastiku kahvanäo. Ta aheldati nagu kord ja kohus tootemil külge, misjärel järgnes torteerimine, skalpeerimine, smoorimine jne.

Tekst ja pildid: EPL/Rauk.

Jüri Kahar loost Helsingis: Meid jälitasid ka venelased

Kuue tunni jooksul jõuab päris palju küsitlenda. Kõige enam tunni huvi selle vastu, missugust pagulasorganisatsiooni ja missuguseid etnilisi ajalehti ma esindan. Ütlesin, et esindan Baltic World Conference'i, mis on legaalne registreeritud organisatsioon, jutustab Toronto Vaba Eestlasele Kanada-eestlaste Helsingi-delegaat Jüri Kahar oma vangistamisest ja ülekuulamisest Helsingis.

Nagu ma aru sain, peeti mind mingiks terroristiks nagu seda on kroaatia "ustashid", kes on tuntud pommitajad ja terroristid või võrreldi mind araablastega, keda Helsingis kardeti.

Ma ei ütle, et kogu see ülekuulamine oleks mõeldud kohanavapaks pinge all, ma sain suletada ja hakasin täpselt nõudma luba telefoni kasutamiseks. Mulle lubati üks kõne. Helistasin Kanada saatkonda ja rääkisin, mis minu praegu juhtub. 25 minuti järele – jälginis helia – oli Kanada saatkonnast kohal administratiivametnik Paul Hunt. Kuna temal ei olnud akkrediteeritud diplomaadi ega konsulaarõigusi, ei saanud ta midagi teha, kuid ta ütles mulle, et saadab otsekohe saatkonda tagasi jõudes abi.

Ülekuulamine kestis edasi. "Mis on teie Helsingis viibimise eesmärk?" küsiti juba mitmendat korda.

"Püdan tutvustada rahulikult ja legaalselt teie olukorda Eestis ja sellega koos ka balti rahvaste saatust," olin mina omalt poolt mitmendat korda vastanud. "Ma ei ole mingi terrorist," lisasin.

Kord katkestas ülekuulamise üks telefonikõne, see oli minu. Rääkis Kanada saatkonna teine sekretär John Ahrens. Rääkisin talle kiiresti oma loo ära ja varsti oli ta ka politsei pearmees. Ta rääkis väga head soome keelt ja ta lehvitas mind ülekuulavate komisariide ees kolme kirja fotokopial, kaks olid Ontario Ethnic Press Associationi kirjad, kus tõendatakse, et olen nende esindaja konverentsil, teine oli teie oma lehe, s.t. Vaba Eestlase samasulune kiri. Ahrens lisas veel, et tegemist on Kanada välisministeeriumi pressiteenuse Richard Gorhami poolt soovitatud ajakirjanikuga ning soovitas politseil ettevaatlik olla, mis nad järgmisena ette võtavad. "Meie välisminister Mitchell Sharp on informeeritud, et härra Kahar on praegu ülekuulamisel ja tal on ette nähtud ka kokkusaamine minister Sharpiga," ütles ta. Et ma Sharpiga pidin kokku saama, oli mulle uudiseks. Saatkonna teine sekretär mainis, et kui minu vastu süüdistust ei tõsteta, siis on igati parem kui mind kohe vabaks lastakse.

ROOTSI EI ANNUD ABI KODANIKULE

Muide on väga huvitav märki da erimaade saatkondade reaktsioone. Kanada saatkond reageeris kiiresti ja hästi. Samuti ka USA saatkond. Lätianna dr. Aina Telvins, kes oli üks arreteeritud ja rootsi kodanik, helistas loomulikult Rootsi saatkonda. Seal ei ilmunud keegi kohale. Teine arreteeritud, lätlane Paul Reinhardt, kes on briti kodanik, helistas inglise konsulile. Konsul ütles ainult ühe lause: "Oh, kallis, mis-sugune kole olukord see on." (Oh dear, this is a most terribly awkward situation). Nisuguseid asjaolusid arvestades tuleb muldugi seda enam hinnata Kanada ja Ühendriikide välisministrite samme.

Ma arvasin kogu ülekuulamise kestel, et oleme Pleeeri kahekesi, kuna mul ei olnud almu, et pärastlõunal oli meie seltskond sealse liikme võrra suurenenud.

Huvitav on see, et kuigi meil omavahelise kontakt puudus, siis keeldusid meist nel ülekuulamiseprotokollile alla kirjutamast. Igakuks otustas iseseisvalt, s.t. alla ei kirjutatud I. Pleeer, dr. U. Grava, dr. Joseph K. Valiunas ja

mina. Protokolli alla kirjutamist aga soovitati soojalt, kuid kuna see oli kirjutatud soome keeles ja kuigi see tõlgiti muhe suusõnaliselt, siis keeldusid põhimõtteliselt alla kirjutamast dokumendile, mis on võrreldne ja mille sisu mul pole võimalik kontrollida. Mind jäeti rahule. Kanada saatkonna sekretär Ahrens abi palusin ennast korraks hotellis sõidutada, soovisin peamiselt särki vahetada ja dušhi all käia. Ilm Helsingis oli erakordsest kuum. Minu suureks üllatuseks oli politsei sellega nõus ja mind viidi kahe erarides politsei poolt tagasi hotelli. Auto oli jällegi politseimärkiga, üldse ei kasutatud kordagi sireene, kuigi sõideti pöörase kiirusega. Hotellis käisin dušhi all, vahetasin riideid, võtsin sigaretti tagavarand lgi. Kaks politseiniku istusid ja ootasid.

Vahepeal oli kõikide ülekuulamine lõppenud ja meid pandi koridori pinkidele istuma. Oma üllatuseks oli meid seal üheksa inimest. Asjamees omavahel juttu, politseimees politseivahe me ümber oli tugev, kõigil revolviird käepärast. Kell oli siis viis pärastlõunal. Kuna nii Kanada kui Amerikka saatkondade poolt oli tagatud, et tegemist ei ole mingite terroristide ega kriminaaljuristidega, siis üteldi meile, et alkorral asub politseisõdika ja meid lubati politsei saatel sõmma minna. Pleeer ja mina, kes olime esimesed arreteeritud, näitaks polnud hommikuinele sõnõud ja ka teistel oli nälg. Mäletan, et hakkasime kõik koos treppide poole jooksma. Dr. Grava hüüdis korraga, et ei maksa joosta, ei maksa üldse sõõki vastu võtta, algustele nälgistreiki. Ja nii me tegimegi, võtsime vastu ainult veti.

KOHTUMINE ROGERSIGA

Kella 7 paigu õhtul viidi meid kõik väljaspool Helsingit asuvasse Espo vanglasse. Lätianna Aina Telvins ja leedulanna Egle Zilions (USA) esõitsid tumeada Mercedes autoga, meid, seitse meest palgutati seokord "Musta Mariasse". Vahepeatus tehti meie hotellis. Introcontinentalis. Meile anti käsk kõik oma asjad hotellist kaasa võtta. Peenetundeliselt peatus "Musta Maria" ühel kõrvaltänaval ja mitte hotellil peaukse ees. Seal liksime eraldi gruppides peauksest, loomulikult erarides politsei kaasas. Kui kõik oli pakitud, ootasid meid all kolm sõidautot. Nähtavasti ei sobinud "Musta Maria" peaukse ette ajada, samuti mitte kohvleid vedada korvitatavasse, kuhu "Musta Maria" meid ootama oli jäänud. Juhtumise Pleeeri samal ajal tõstusile astuma. Ja siis juhtus kummaline vahejuhtum. Samas tõstusile sõitis alla ka USA välisminister William Rogers oma abikaasaga. Pleeer pöördus tema poole ja ütles, et ta on amerikka kodanik ja teie Espo vanglasse, kuna ta on koos kaheksa teise balti pärtoluga konverentsile volitatud vaatlejana arreteeritud. Välisminister oli ilmselt sellest häiritud ja lubas otsekohe asja uurida.

Olin väsinud ja imelikul kombel jäin otsekohe betoonnari magama. Arkasen äga üles õõsi pool kolm ja siis ei tahtnud ni enam tulla. Mul olid tikud ja sigaretid

alles, suitsetasin ja mõtlesin, et mis edasi saab. Kuid õo jooksul oli juhtunud palju, ainult mina ei olnud sellest eadlik. Soome valitsus oli pildanud meha meie asjus teise erakorralise koosoleku, kus valituase eelmise koosoleku otsus "balti üheksa tuleb deporteerida" tühistati. See oli otseselt USA välisministri Rogersi nõudmine ja kaks suurt, Rogers ja Gromö, seisid silin vastamisi. Rogers jäi peale. Ja nii jõudis õõsi kell üks Esposse teade, et Soome asjamees välisministeeriumi ühtlel otsusel tuleb amerikka kodaniku koheselt vabastada. Vallunas, Grava ja Pleeer aga old sel pakkumise koos teiste amerikka kodanikega tagasi lükkanud. Nad nõudsid, et tuleb vabastada ka nii kanada, inglise kui rootsi delega did. Kuna nende nõudmist ei saadud täita, lukustati nad uuesti oma kongsidesse.

Kella kaheksa paigu hommikul avati üksikukongide ukseid ja me võisime koridori minna. Seal said me kõik jälle kokku, meil oli lubatud juua äga ja siis kutsuti me õõsi oli juhtunud kui minna magasin. Olin sellest kokkuluhtundest äärmiselt iligutatud.

VANGLAUKSESD SULGEVAD

Mercedes, Volvo ja BMW hakkasid suure kiirusega sõitma Espo vangla poole. Espo vangla on hilgehitustesse kompleks, mis on alles nii uus, et parkimispaikid ei ole veel asfalteeritud. Ühe sõnaga, suur kohutav betoonimärrakas, kitsaste aknaavadeaga, tuveva pistokkuilpidujate valve all. Mina isiklikult kaldun arvama, et meid viidi Esposse seotima, et võrreldes Helsingi keskvanglaga, on see palju paremini vaivatud ja võbrastatama juurdepääs raskem, kui mitte võmata. Mele julegeleku mõttes oli see hea koht. Igakuks meist viidi üksikukongi, need asusid keldri korral ja old hermeetiliselt suletud. Ukseid oli pildumisaas valvurite, kuid meie seest välja vabadata ei saanud. Ventilatsioonipundus. Raudukused old rasked ja laesid raskastades meid järele kinni.

Kui meid vanglasse sisse kirjutati, siis nägiti üle valvuri õia, et iga nime taha oli kirjutatud "maalt väljasaatmisel". Seda fakti kinnitasid hiljem ka soome ajalehed.

Meile pakuti sõda, kuid me jäime oma veelelele peale edasi. Korraga üteldi meile, et me sõidame ühte hotelli. See oli Polari hotelli, mis asus üsna vanga lähes.

AH-saated

Ameerika Hälle ees- teekeseld saated antakse edasi igal pealelõunakella 16-17 rootsi äja järele ühe tunni kestvus. Lainealad on järgmised: 13 m (21740 kiloherts), 19 m (15270 ja 25235 kiloherts), 25 m (11960 kiloherts) ja 31 m (9680 kiloherts).

Ma ei olnud mingisugust poliitilist kirjandust välja jaganud, kuna memorandum, mille ma Torontos koostas, oli postiga ette saadetud, kuid läks kaduma. Ainult üks eestlane sai neid õige väiksel arvul kätte. Nähtavasti ei jõua saadetise kohale.

Minult küsiti ikka ja jälle, millal ma estist lahkusin. Vastasin ikka ja jälle, et a. 1944, olin siis nelja-aastane laps. Lisasin, et olen Kanada kodanik, seda kõike on ka mu passi järgi võimalik kindlaks teha. Mul jäi mulje, et minust püütakse vägisi teha Nõukogude Liidu kodaniku. Uurimisprotokollile tehti sissekanne – "virolainen". Vaidlesin sellele vastu.

dal. Hotelli oli väga moodne ja ameerikalik. Meid viidi ühte baltiruumi, seinel old maalid, põrandal liusad valbad ja kõikjal põhimuld tugitoolid. Keset saali oli külmalaud kaetud, kohvi auras kannudes. Meid saatvad valvurid ja politseinikud pakkusid meile sõda, nimetades et see on Espo politsei poolt korraldatud ja väljamakstud elne. Keegi meist ei puudutanud toitu ega kohvi. Istusime, vangid ja valvurid koos, kuni viimased meid peagu paluma hakkasid, et me sööksime ja mitte nende vastu viha ei peaks. Tegime neile selgeks, et meil ei ole mingit viha, saame väga hästi aru Soome olukorrast, kuna Soome ei ole enam ammugi vabamaa. Et me tõidust loobume, on põhimõtteline küsimus. Siis kallas Pleeer tassid kohvi ja tõstis selle üles ringi ütles, et joob selle soome politsei terviseks kõikide baltlaste nimel. Mille peale politseil politsei komisar ütles, et ta ei oska selle peale meile midagi vastata, tal on ainult kahju, et me ei söö. Nii läksime Esposse tagasi, kuid mitte enam kongsidesse, vaid politsei konverentsruumi. Meile toodi ajalehti lugeda ja lga lehe esiküljel vaatas meile vastu rasvane pealrik "balti üheksast". Ka fotod ei puudunud, kus lätlane ja leedulanna astuvad politsei autosse.

TINGIMUSI VARAKS VENELASTEGA SABAS

Kuid nüüd olen ma kronoloogiliselt jutustusest ette rutanud. Me istume ju ikka veel vanglas, on reede hommikul, 6. juuli. Korraga tuleb Espo vanglasse terve kari politseil politsei tegelasi sisse, esotsas komisariid. Üks ülemustest ütles, et oleme vabad tingimusele kui me valdime igasugust poliitilist tegevust, meie ei tohi enam kordagi minna ei Intercontinental hotelli ega Finlandia House'i, meie ei tohi korraldada mingit pressikonverentsi. Meie dokumendid ja passid antakse meile tagasi ja politseil politsei suur buus viib meid Helsingisse. Meid viiakse "Marski" hotelli, kus meil toad on soome välisministeeriumi poolt kinni pandud.

Politseil politsei kaitse jääb meiega. Igakuks jaoks kaks meest, kes on kogu aeg meiega. Kui ma läksin sõmma, istusid minu kaks valvurit kõrvallaas, läksin ma ajalehti või sigarette ostma, old nad mul kaasas. Saim päris heades sõprades, õpstin koguni nende nimes ära. Aga peale nende jälgisid meid ka KGB mehed. Need old otseselt mingist naljafilmsist võetud slaagentide kujud ja neid võis juba nii riietuse kui käitumise järele eemalt ära tunda. Nad old oma suurt kohmakate Volvo-autodega meil kõikjal järele ja nende näod old tüüpilised vene näod.

Muldugi olime õnnelikud soome politsei kaitse üle, kuid ühtlasi see kaitse piiras ka meie tegevust. Sellest hoolimata äga tegime midagi, mis meile endile suurt rahuldust pakkus. Nimelt põhjapärava varahommikul päikestõusu ajal sõitsime kahe tekoaga – politseil politsei erautoga taga – Helsingi lileeturule Kolme Sepa kuulsu kaju juures. Otsime sealt suure sületäie liusad lilli, pärja polnud ju võimalik osta, ärid old kinni, ning sõitsime Hie-

singist välja Hietaniemi kalmistule. See on me vennasrahva kangelaskalmistu ja sinna oma ka maetud marsal Mannherheim. Varasest hommikutunni hoolimata oli kalmistul inimesi ootamata haudu külastamas. Dr. Valiunas astetas meie lilled marsalli sarkofaagile ja ütles paar tunnusõnna soome suurele sõdurile. Siis külastasime ka meie oma omaste haudu – sinna on maetud ju nii palju eestlasi, kes sõidid Soome vabaduse ja Eesti au eest. See oli meie Helsingis ülbimise liigutavaim moment, ka nisa en ilus ja rahulik oma vabastuse kaskedega ja seal asuvad meie poiste haudad.

Pühapäeva pärastlõunal si leedulased ära, esmaspäeva lätalased ja Ilmar Pleeer, kes Stockholmis läks ning teispäeval tuln mina tagasi. Olin viimane lahkuja "balti üheksa" perest.

MIKS MEID VAHISTATI?

Lahtiseks jääb veel vaid üks küsimus – mispärast meid vahistati. Lumepeall panil arvatakse liikuma dr. Grava, kes läks kesknädalal 4. juulil õhtul Ida-Saksa saatkonna pressiteenustule. Muldugi viibis seal ka Gromö, dr. Grava läks alla üsna lähedale ja ulatas alla Ülemaailmse Balti Nõukogu memorandumil. Gromöku õi sunnitud, selle vastu võtma, kuna ühe teemast kiiresti eemale. Ida-Saksa julegeleku mehed surusid ennast tihedalt dr. Grava ümber ja sellest momendist peale ei järgitud meid mitte üksnes KGB vaid ka Ida-Saksa julegeleku mehed. Intercontinental hotelli alkorral istusid nad kõik koos ja jälgisid meid. Seal istus ka alaliselt Helsingi Nõukogude Liidu saatkonna ametnik, rahvuselt eestlane.

Nagu hiljem selgus, oli Gromöku survel kokku kutsutud esimehe soome valituase erakorraline koosolek ja siis, nagu ma juba jutustasin, jäi USA välisminister seokord. Pärast Deporteerimisotsumu muudeti ümber.

Jüri Kahari jutustusele tuleb lisada, et Kanadas teie intervjuuridid TV ja ajakirjandus. (V.V.)

Huumor

Brezhnev on välisreisil tagasi jõudes korraldanud Moskvas suurema "praansiku" tähtsate parteiühtidele. Ta pakub seal kõikvõimaliku head ja paremat, mis välismaal kaasa toonud. Seltskonna lõbustamiseks punane tsaar lasknud kohale tuua ka ühe klaani Moskva tsirkusest.

"Noh, seitsmelehed, proovige Kaliforniat puuvilla, katusge Prantsuse artisthokee, võtke ometi Argentina sinki ja rüubake Mosseli veini peie!" julgestab Brezhnev jovaileist. "Kahe aasta pärast on sellised hüvad road iga nõukogude kodaniku laual."

"Seltsimees Brezhnev," ütles klaan solvunult, "jätke naljatagemised minu hokeeks."

Radio Jerevanil küsitakse, kes on momendil rumalaim mees N. Venes.

Vastus: "Brezhnev. Ta oli juba otsaga USA-s, äga ei märganud plaluda astülli."

• Refleksioone

SAMAL AJAL kui USA ja muu maailma tähelepanu on pööratud Watergate'i skandaalile, jääb nagu varju teine skandaal, mis toimus Lääne-Saksamaal, kus üldiselt hoiab pidev n. n. Steineri altkäemaksu-lugu. Sellele ei osutata Rootsis eriti tähelepanu, kuna sin on asjasse segatud Willy Brandti sotsiaaldemokraatlik valitsus, kelle esindajad maksid liidupäeva opositsioonierakonna CDU liikmele Julius Steinerile 50.000 saksa marka altkäemaksu (Rkr. 87.500), et ta otsustaval usaldusküsimuse hääletamisel, kus CDU püüdis kukutada Brandti valitsust, paneks oma hääle maha. Steiner võitis raha vastu ja päästiski faktiliselt Brandti naha.

Asi lekkis hiljem kuidagiviisi välja ja nüüd uurb parlamentaarne komisjon skandaali, kusjuures vahelpeal on selgunud, et sama Steiner oli ka itaalia kuuleandjaks kõige kõrgemal nivool. Steiner on tunnistanud parlamentaarset komisjonit ees, et ta sai raha sotsiaaldemokraatliku liidupäevärühma sekretäri Wiedendi käest, kes aga kuni viimseini eitab, et raha tema kaudu oleks läinud.

Steiner tunnistas m.h., et vahelpeal tegi ta Brandti koalitsioonikaaslaste rahvademokraatide esindaja, välisministri teerumi riigisekretäri Karl Mörschi ettepaneku välja astuda CDU-st (Kristlikdemokraadid) ja liituda tema erakonna FDP-ga. Steiner oli alul nõus, kuid millegipärast muutus ennast ja nii tuli toime ainult rahaline altkäemaksu-tehing.

Juhtum kriipsutab alla, et igas demokraatias esineb lubamatuid tehinguid. Tarvilise vahet meenuvad ka Rootsis, kus mõni aeg tagasi valimiste eel üks tookordse hõgerini palgaliselt toetusmuretsesid oma nimistiku järgi tasu eest toimetada vastavõpoe, s.o. sotsiaaldemokraatide kätte.

NELJAPÄEVASEST töönädalast on viimase ajal olnud juttu ka Rootsis, kus muide koime- ja neljapäevaseid töönädalaid on viimase ajal rakendatud tööstustes, millest on liiga vähe tööd olnud madalkonjunktuuri tõttu. Loomulikult mõeldakse aga nel-

japäevase töönädala all täistöö-nädalat täispaalaga.

Imelikul kombel on sellist lühikest töönädalat rakendatud mitmel pool kapitalistlikus USA-s ja mitte pörmugi n. n. sotsialistlikes või sotsiaaldemokraatlikes ühiskondades. Arvestatakse, et USA-s on umbes miljonil ameerikalasel neljapäevane töönädal umbes 32.40 töötunniga.

300 tööstust on lühikes nädalaga eksperimenteerinud, kusjuures tööpäev muidugi pikeneb. Mõnedel juhtudel on tagasi minud viiepäevasele nädalale, kuna töötajad seda soovisid, mitte kantadeks pikki tööpäevi. Kuid paljudes firmades on asi hästi välja kukunud ja märgivad, et puudunud on jäänud harvemaks.

Ja siis leidub USA-s ka firmaid, kus töötatakse kolm päeva 12 tundi (s.o. 36 nädalatundi), misjärel olejäänud nädalalõpp ja puhapäev on vabad.

Lühem töönädal võimaldab töötajal nädalalõpuks suurimadest väljaga sõita vabaja-veetmise alale, mis ikka kaugemale ja kaugemale platseeruvad.

Töö mehhaniseerimisega võimaldab järkjärguline inimliku tööpanuse vähendamine. Ühtlasi aga vajatakse üha vähem töökäsi – olukord, mis annab tunda juba ka Rootsis. Küsimuses seisab, kuidas ühiskond tulevikus korraldada asja nii, et kõigil oleks tööd vähemalt teatud aja nädalas. Kui ühiskeseks võib töönädal minna, mida et inimkond jääks päris laisaks?

AFGHANISTANIS, selles maailmas polt unustatud kuningriigis N. Liidu, Hiina ja India vahel, toimus riigipööre ajal, mil kuningas viibis Euroopas. Riigipööre esotas seisid kuninga Mohammed Zahiril käimees, endine peaminister ja lähedane sugulane prints Mohammed Daud Khan, kes kuulutas välja vabariigi ja lubas rahvale demokraatiat.

Demokraatia tegemine algas vastaste hukkamistega, mis ju vähemalt ei tähenda demokraatiat läänemaailma mõistes. Võetud on pigem pärit naabri N. Liidu poliitilistest meetodidest, kes pealegi on annud relvad Afganistani armeele ja ilmselt nüüd kuninga kukutamise kaudu püüab oma mõju Kesk-Aasias kindlustada, eriti, kus N. Liidu on õnnestunud saavutada suurt mõju nii Indias kui ka vabanenud Bangladeshis, kus N. Liit oli India otseseks julgustajaks ja relvade andjaks.

Näib, et Afghanistanis oma mõju kindlustamiseks püüab N. Liit "ümber piirata" oma ideoloogikaaslast ja peakonkurrit Puna-Hiinat.

KJ

APELLES

Endel Kõks küsis lehes, kes teab, kes on Appelles. Küsimuse lahendus on lihtne. Appelles on kuningas kreeka maailmkuulsnik A. sajandil e. Kr. Vaata rootsikeelse entsüklopeedilises leksikonis "Lilla Uppslagsboken".

Käesoleval juhul – ühenduses maa-kunstiga – ei saa tulla kõne alla teine minu teada olev Appelles, apostel Pauluse aegne kristlane Roori linnas, kellele Paulus saadab tervitusi oma kirjas Rooma rahvale (16:10): "Tervitage Appelles, kes on läbi katsutud Kristuses."

JAKOB TÕNISOO

Kai Lahealu New Yorgist viibis maikuul lõpust juuliteise nädalal Rootsis, külastades oma noori sõpra Stockholmis. Ta võitis osa ka eesti noortekursusest Tünnest.

Arne Kalm Kalifornias valiti republikaanide erakonna etniliste gruppide aktiivsuse kavandamise komitee esimeheks.

Riini Rivanooli veste: Kui relv on majas

"Mina küll ei hakka omale revolverit muretsema," ütles Aadu Luik. "Tema on roh-kom kahju kui kaasu."

"Kuidas nii?" küsis Ruudi Vähk.

Luik vastas: "Mäletate, lehes seisis, et üks mees kuulis öösel, kuidas keegi ühes kallas nokitses, lah-ti tegi ja tupp! tuli. Mees tulistas. Tappis oma tütre, kes oli õhtul isa teadmata välja läinud ja nüüd koju tuli. Püüdis nii tase sisse hülida, et isa ei kuuleks. Kui sellel mehel revolvi-rit ei oleks olnud, siis seda tragöödiat ei oleks olnud. Noor inimene, see tüdruk, elaks praegu edasi ja mehe hinge ei näriks hirmus südamestunni-stesse plin, mis talle nüüd rahu ei anna."

"Sinult tüdrit ei ole, mis õn-netust siis sina kardad?" küsis Ruudi Vähk.

"Ükskõik," vastas Luik. "Tegelik elu on näidanud, et revolviiriga tuleb õnnetus maj-ja. Lehes seisis hiljuti, et üks üheteliskümneaastane pois lastis oma viieaastase õe ma-ha. Teadis kus isa revolver seisab, võttis ja hakkas mäng-ima. Sihtis õe peale ja ... põmm!"

"Sa oled üksik inimene, ega sinu kodu nüsugust asja juh-tada saa," ütles Ruudi Vähk.

"Ükskõik. Kui ta mul kodus oleks, siis ikka kardaksin, et ehk aga juhtub midagi," vastas Luik.

"Minul jälle ei ole rahu just sellepärast, et ei juhtu midagi," ütles Eedi Haug, kes oli kolmandana kambas. "Nüüd, kus mul on revolver, tahaksin teada kangelast kasutada, aga võimalust selleks ei tule ega tule."

"Tema ei ole mingit ka-su," ütles Luik.

"...öö läbi olen valvel, kõrval kikkis, kuulain ja krübinat ja krübinat kajas, ikka loodan, et nüüd ometi tuleb sõvel, hak-kab mu ust lahti muukima."

Mitu korda olen voodist tõus-nud ja positsioonile asunud."

"Kus see sul on?" küsis Ruudi Vähk.

"Tugitooli taga. Kükitan seal. Kui ta ukse avab, siis tema mind ei näe, aga minul on hea sihtida. Tulistan enne kui tema seda jõuab teha. Re-volver peos, ise suurest ärevus-est värisemas, ootan seal, aga oh õnnetust, sammud lii-hevad mööda, ei jää minu ukse taga selma. Ei ole rõõ-vel. Kui kahjul! Vist mõnu oma maja inimene, kes tuleb hilja koju, läheb väsinudjalu kobinal kolmandale korrale. Ohkava pettunult ja kobin voodisse ta-gasi, aga magada ei saa..."

"Noh, näed... ütles Luik.

"Magada ei saa, sest käsi sügeleb kangelast, suur tahtmi-ne kurjategijale pööratud. Mõttes olen seda mitu korda läbi elanud, kuidest silmapil-ku nautitud, kus ma tulistan. Ta vajub kokku, aga ma tõmban ta natipidi üle käve oma tupp, et õigus oleks kindlasti minu poole, kui asja uurimahakatakse."

Luik ütles: "Noh, näed. Mõtlesid vist, et saad rahulolev magada, kui revolver kodu, aga võta nä-pust. Ta rõõvib sinult su une ja su rahu ja on niivõisi su mõr-tukas, sest ta teeb su tervisele kahju."

"Minul aga on rahu majas just sellest ajast peale, mil ma revolviiri muretseisin," hakkas Ruudi Vähk oma lugu jutusta-ma.

"Enne ei olnud?" küsis Luik.

"Ei olnud. Varem oli ikka nii, et nagelestin naiseaga, ta tegi tihthipeale mu hinge täis, kippus nägutama ja närima. Ega ta paha inimene ole, aga see on paha, et on teine liiga korralik, ei sall lohkust. Elab mu juures alataasa vigu ja hakkab õpetama, see teeb mu sõdamet täis ja nii ongi riid majas."

Ükskõrd läks jälle rahi-naks, revolver oli siis juba ko-dus. Ma jooksin laulakea juurde, et kahman pikku ja teen endale otsa peale. Mis ma elan, kui sa oled tüehark ja teed mu elu põrguks. Ma ei võinud hingest alnata, et see temale nii sügavalt mõju aval-dab, kui mina hakkain ennast ära tappa. Kohkus koledesti ja hakkas haledasti paluma, et ära ennast maha lase, see oleks hirmus kui sa seda teek-sid. Võitis kahe käega mu kae-la timbert kinni ja nuttis. See pani mindugi sõdamet sõnad tundud liikuma, nii et mina nutsin ka. Nutsin kahekski ja ma tundsin, et ka silmavee-valamine võib inimest õnneli-kuks teha.

See asi meeldis mulle nii, et edaspidi ma tahtsin jälle seda läbi elada, sest see oli ju kang-eist hea, aga seda ei olnud enam nii kerge saavutada, naine ei andnud vihatami-seks põhjust. Suures hädas hakkasin päris ilma põhjusea tragöödiat mängima, haara-sin mõnest ta hmsitust sõ-nast kinni, et ah sina... Ja nõnda edasi. Edasi läks siis nõnda, et rippumise jälle tei-neteise kaelas ja nutmise."

"Nii et oled nüüd õnnelik?" küsis Eedi Haug.

"Oma hoolitsuses mind mit-te pahandada läks ta nii kau-gele, et mul tarvises ainult kirjutustuaia laeka poole vaadata, kui ta oli juba positi mu silles ja käed kaela ümber. Ükskõrd ma ütlesin talle, et ma vastasin niisama sinna poole, aga mul praegu oludki kavatsust ennast maha lasta. Ta vastas, et ükskõik, muidu ka kangelast hea su kaelast kin-ni hoida."

Eedi Haug kordas oma küsi-must:

"Nii et oled nüüd õnnelik?"

Ruudi Vähk vastas: "Revolver on kõik mu naise head omadused välja toonud. Rahu majas ja meie elame õnnelikult."

USA-Kanada nõupidamised järgmiste E. Päevade üle

TORONTO (EPL) – Kivioja ja Jõekääru suvitusaladel toimusid USA ja Kana-da tegelaste kokkutulekul järgmiste ülemaailmsete Eesti Päevade probleemide arutamiseks, n.n. "mõttekoide" vormis. Käsitati ka muid küsimusi eestlaste kontaktide arendamiseks globaalses ulatuses.

Konale olid saabunud Volde-mar Liiv, Meeta Liiv, Kaljo Popp ja Jyri Kork Baltimore'ist. Vaika Lugus ja Rein Linask Connecticut, dr. Jüri Linask New Jersey, Harry Must Lakewoodist, Hedio Karl Washingtonist ja Hedio Tati Torontost ja selle lä-hemast ümbruskonnast oli saabu-nud 26 isikut, peamiselt eelmiste Ülemaailmsete Eesti Päevade peakomitee liikmeid ja organisat-sioonide esindajaid.

Kuna Eesti Päevad tolmuvad Ühendriikide juubelpidustuste raamides, siis annab linnavälis-sus eestlastele oma tugeva toetu-se. Suurpidustuste läbiviimiseks on reserveeritud sõdalinnas asuv moodne Civic Centre, kus toimub laulupidu, kuna valguspeoks on reserveeritud 60.000-le isteko-haga staadion. Päevad tolmuvad 5.-11. juunil ja korraldab toim-kond on reserveeritud linna sõdamet 2.-11. juunil 1980 hotell-tuba eestlastele. Esialgu oli ka-

vatsus korraldada eestlaste demonstratsioon-rongkäik Wash-ingtonis, kuid kuna suurte rahva-hulkade ülevilimisega ühest lin-nast teise on suuri tehnilisi ras-ku, siis toimub ka rongkäik BAL-timore'is.

Linnavalitsus on andnud ühe ametliku eestlaste käsutusse, kes abistab Ülemaailmsete Eesti Päevade organiseerimistööd läbi vlla. Ülemaailmsete Eesti Päevad 1978, mis kannavad Ühendriik-ide ametlikku nimetust Estonian Salute to Bicentennial 1978 on registreeritud juridilises organisat-sioonis.

Dr. E. Aruja oma grupis käsi-as mitmesuguseid küsimusi – kuidas näiteks tõmmata kaasa teid inimesi, kes on segahele-les muulastega, kuidas õpetada teile eesti keelt ja kuidas tõmma-ga eriti kaasa neld vanusegrupe, telleda eluaastad püriduvad 16-24 luuaastaga. Letti, et nendele tu-eks korraldada võibolla mõning-

id eriprogramme. Majanduslik-ude probleemide valdkonnas irutab, kas ei tuleks rajada oma ühistööru ja kuidas leida toeta-aid televisioonifilmidele. Järg-niste Ülemaailmsete Eesti Pä-evade kassas on praegu toetustest aekunud 1005 dollarit, milline summa on väga väike ja järgmis-e pidustuste korraldajad tõstadi küsimuse, kas oleks võimalik eha eelmiste eesti Päevade üle-äägisti laenu pidustuste organi-seerimiseks.

Selle küsimuse peab otsustama ees eelmiste eesti Päevade pea-omitee või mõni teine instants, selle valdusesse ja korraldusse ahevad Eesti Päevade üleäägi-ummad.

Herman Malvet, end. välitsee-nistuse ametnik, kes praegu teeb ühe USA firma esindajana Venetsueelas Caracas, viibis ametiajal New Yorgis.

Eesti nais-teadlase edu Kanadas

OTTAWA (VES) – Seni prant-suskoelses Montreali ülikoolis professorina töötanud Liana van der Bellen vahiti Kanada riikliku raamatukogu haruldaste raama-tute ja käsikirjade osakonna ju-hatajaks Ottawas arvates 1. ju-nist.

L. van der Bellen sündis Tartus 1925. a. ja lõpetas 1944. a. Tallin-nas Prantsuse Lõuseumi. Tema ema, n-na Martha Engelbrecht pärineb Vändrast. Põgenikuna Saksamaal ta õppis rohteadust UNRRA ülikoolis Münchenis. Ka-nadas siirdudes jätkas õpin-guid McGilli ülik. Montrealis prantsuse ja saksa keele ning kir-janduse alal, saades BA (Hoi-nours) kraadi 1962. Lõpetas üli-kuikoolis, kus tema huvialaks ku-junesid haruldased erikogud. Nii on ta katalogiseerinud ka Napo-leoni kollektsiooni, vanu maa-kaarte jne.

Edasine töö viis teda 1961. a. Montreali ülikooli, kus ta oli te-gev raamatukogunduse teadu-skonnas raamatukoguhoidjana ja lektorina, hiljem assistent ja as-sociated professorina. Töö kõrval edasi õppides ta saavutas magist-rikraadi 1967 ja 1971 doktorikraa-di Columbia ülikoolis New Yorg-is.

Liana van der Bellen on avalda-nud 12 teaduslikku tööd ja artik-li, enamik prantsuse keeles, sa-muti ülevaateid ja retsensioone. Lige reas erialaorganisatsioonides.

Armast abikaasat, isa,
vanaisa ja vanavanaisa

Richard Joons'i

Sünd. 13.3.1892 Kolga v.
Surn. 27.7.1973 Sandaredis

mälestavad sügavas
leinas

ELIISE

ULO, ENDEL, VELLO

ELNA PEREKONNAGA

HEILI PEREKONNAGA

HUGO PEREKONNAGA

Eestis

ILME PEREKONNAGA

Puhka rahus võõramaa
mulias!

Kallist õemeest

K.s. kapten

Bernhard Albo't

mälestab sügavas kurbuses

KLARISSA TAGEL
perekonnaga

K.s. kapten

Bernhard Albo't

mälestavad leinas

ASTA, MERIKE ja
HELDUR

Kauaaegne juhatuseliige

Liis Anelin

Mälestab leinas

EESTIMAJA KLUBI

Ed. Viirsoo 70-aastane

4. augustil tähistab Argenti-
nas, Tucumánis oma 70. aastat
sünnipäeva professor, agronom
Eduard Voldemar Viirsoo.

Olnud samanimelise riikliku
õlikooli professoriks aedviljade,
eriti kartuli sordiaretuse õppetoo-
li 1967. aastal praegu Argentiina Riik-
liku Põllumajandustehnoloogia
Instituudi aromaatsete taimeli-
kide uurijana ja aedviljade sor-
diaretuse ning seemnekasvatuse
eriteadlasena. Iseseisvas Eestis
oli ta Tallinna linnagronoomiks.
Argentiinasse siirdus ta perekon-
naga Rootst 1940. a.

Eduard Viirsoo pärineb Tartu-
maalt, kus sündis Uderna vallas,
Kuke talus Anna ja Aado Viirsoo
teise pojana. Lõpetas H. Treffne-
ri gümnaasiumi Tartus 1924. a. ja
Tartu ülikooli põllumajanduse
teaduskonna 1929. a. agronomi-
na, omades diplomeeritud agro-
noomi kraadi 1932. a., samuti filo-
soofia teaduskonnas gümnaasiumi
ja kutsekoollide erialade õpe-
taja kutse. 1930. a. valiti ta Türi
Alamajandusgümnaasiumi eria-
nate õpetajaks ja katseala juha-
tajaks. Neli aastat hiljem valiti ta
Tallinna linnagronoomiks ja lin-
na mõisate ning maade olemva-
litsejaks.

Sin korraldas ta pealinna mä-
sate majapidamise tasuvale alu-
sele, viis pikimarkja Eesti-Hol-
landi tõule, varustades linnahaj-
laid ja lastekodu tervet põlma-
ja alustas mõisade maade kui-
vatamise ning kultuurkarjamaa-
de rajamisega. Tema juhtimisel
planeeriti ja kulvatati õismäe
kõrggraba, kuhu rajati uusi maja-
pidamisi, nende hulgas ka Lagie
majand, mis Rügivanema eria-
hinnana anti Kirjanik August
Mälgule. Samuti rajas ta Kosele
ja Meriväljale uusi ehituskrunte
Tallinna kasvatavate elanikkonna-
le. Oli Tallinna Kodukaunistami-

Prof. Eduard Viirsoo

se Komitee esimeheks ja kuulus
Tallinna Põllumeeste Seltsi juha-
tusse. Sojaareadega organiseeris
ta tuhandeid pealinna elanikke
linna maadel ja väljakul juurvil-
ja siamail, mis tunduvalt leev-
endas rasketel aastatel inimeste to-
dupuudust.

1944. a. põgenes agr. Eduard
Viirsoo koos abikaasa ja tütrega
Soome ja sealt hiljem Rootsi. Sai
sin rakenduse Landskronas,
Weibullsholmi Sordiaretuse Insti-
tuudis aedviljade geneetikku, prof.
H. Lamprecht assistendina.

1949. a. asus ta perekonnaga
Argentiinasse, kus ta valiti Põ-
hja-Argentiina pealinna Tucumá-
ni riikliku õlikooli põllumajandus-
teaduskonna erakorraliseks
professoriks aedviljade, eriti kar-
tuli sordiaretuse õppetoolile. Seal
on ta rajanud ja juhtinud mit-
meid kartuli kasvatamist mäge-
de, neist Humahuacasi, kõrgmä-
gede vahelises orus, 3000 mtr. üle
merepinna, kus korjas, olnuna ja
uuris andis kogu kogutud rikka-
likult leiduvaid ja seni vähetun-
tud metsikuid kartuliliike. Samuti
uuris ta vana, meie ajal veel
vähe kasvatatavat Indiaani kar-
tuli sorte, samuti teisi, põlluma-
jandusele kasulikke metsikuid
taimede liike. Neis katseajama-
des õnnestus pikema aja jooksul
avastada ja kindlaksmäärata rida
metsikuid kartuliliike ja Indiaani
kartulisiirte tugeva vastu-
panu võimega külmale, viirus-
haigustele, kuivusele, kahjurite-
le, samuti kõrge tärklise sisaldu-
suga vorme. Nende kohta avalda-
tud tööde tagajärjel on Lõuna-
Ameerika metsikuid kartuliliigide
moodsas kartuli sordiaretuse
töös muutunud mõbadesmatuks,
kui ainsad vastupidavusega
tagavarad. Nende abil on loodud
rida uusi, vastupidavaid kultuur-
kartuli sorte.

1957. a. valiti juubilar Tucumá-
ni Riikliku õlikooli korraliseks
professoriks ja teaduslikuks uurijaks
Solamuni liikidega.

1959. a. rakendati ta Argentiina
Riikliku Põllumajandustehnoloogia
Instituudi teenistusse kartuli,
aromaatsete taimeliikide uurija-
na ja aedviljade sordiaretuse
ning seemnekasvatuse eriteadla-
sena. Muude taimeliikide alal on
ta aretanud uue, vastupidava
ja saagrikka tomati sordi, mis
leevinud Põhja-Argentiina sub-
troopilises kliimas. Samuti on ta
aretanud vastupidava, hinnat-
tud maitse ja lõhnaga lõunamaa-
de kõrgema asendaja - cominum
cynimium L. sordi ning 2 uut Ci-
ceri arietum L. (Chickpea) va-
liksorti, kõrgema väärtusega
end. sortideid.

Juubilar on kartuliliike ja
aedviljade sordiaretuse alalt
avaldanud 20 arjalist tööd. Sa-
muti on ta esinenud paljude ette-
kannetega Argentiinas ülemaa-
listel ja rahvusvahelistel kon-
gressidel. Ta on kaasastöötanud
Inglise-Argentiina Kultuurinsti-
tuudis ja olnud selle aspresiden-
diks. Tema tütar keemia doktor
Maela Viirsoo töötab Argentiina
Riikliku Aatomenergia kee-
kuskuses Buenos Airesis.

Juba oma isakodu talustest
alates on juubilar olnud kaasas
eesti põllumeeste liikumisega ja
on paguluses valitud korduvalt
OEK Esinduse laendatud kask-
juhatuse. Akadeemiliselt kuulub
Eesti Üliõpilaste Seltsi, emeritus-
vilistlasena.

Kui esineb surmajuhutum

Konsulteerige suurima usaldusega
matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegängelsebyrå

Mariaterget 1
116 48 STOCKHOLM
Tel. 44 80 07, 44 80 08

Eriala:

Eestikombelised
matusealused
Õöpäevane valvekord.

Leinateated

Bemerodes Hannoveri lähedal
Saksamaal suri 5. juulil Meeli
Nõlvak, n-na Jaakson, sünd. 2.
aprillil 1885 Sindis.

Mühlaekeris, Saksamaal, suri
20. mail Paul Paesalu, sünd. 17.
aprillil 1901 Tallinnas.

Nordstemmenis, Saksamaal,
suri 23. aprillil Veera Kanger,
sünd. 16. veebruaril 1900 Võrus.

Tallinnas suri 12. juunil Anna
Lügenberg, n-na Regen, sünd. 25.
septembril 1888 Narvas.

Augsburgis, suri 11. juunil
Georg Keller, sünd. 3. jaan. 1902
Tallinnas.

Augsburgis, Saksamaal, suri
Elfriede Luisk, sünd. 21. nov. 1887
Riias.

New Yorgis suri 14. juulil Ellen
Salong, n-na Mölder, sünd. 16.
mail 1908 Tartus. Kadunu oli
abielus tuntud bajaanivirtuosi
Robert Salongiga.

New Yorgis suri 14. juulil Ha-
rald Sommer, sünd. 30. okt. 1900
Tallinnas.

Miamis, Florida osariigis suri
9. juulil Alex Scheffer, sünd. 6.
detsembril 1901 Pärnus.

Ühendriikides suri Harald Bei-
narovitsch.

Chicagos suri 12. juulil Paul Ka-
dak, sünd. 25. juunil 1911 Rakkes.

Clevelandis, USA-s, suri 3. juu-
lil 1973 Albert Leesik, sünd. 24.
mail 1902 Läärmäes.

Crustal Lake'is, USA-s suri 17.
juunil Emilie Laidroo.

Kanadas suri Marie Saar.

Kanadas suri Jakob Lill.

Baltimore'is, USA-s, suri 27.
juunil George Merkson, sünd.
15. aprillil 1897 Pärnus.

ROOSTIL HÖBEMEDAL

27. ja 28. juunil toimusid Toron-
tos tseled Väike sookani maade
mängud kergejõustikus, millest
võitsid osa peale Kanada veel
USA, Jaapan, Austraalia ning
Uus-Meremaa. Kanada esindusse
kuulus eeltastest Ain Roost, kes
ketahetites võitis hõbemedali tu-
lemusega 55.68. Ala võitjaks osu-
tus ameerikalane MacWilkins, kes
heitis uue mängude rekord 61.16.
Tulemusi mõjutas vihmane ilm.
Roostil andis tunda ka veel mul-
lune reililise vigastus.

PURILENUMEISTER

Eestis toimunud purilennu
meistrivõistlustel tuli meistriks
Tallinna purilendur Rein Aru, tei-
seks Kullo Meentalo ja kolman-
daks Uno Teras. Viimasel etapil
pikkid võistlajad katma 330 kilo-
meetrit.

VIBUMAAVÕISTLUS EESTI-SOOME

Helsingis toimunud vibulask-
mise maavõistlusel võitis Eesti
nappilt 6396-6378. Võistkonda kuu-
lusid Virve Holtsmeier, Asta Ver-
nik, Malle Hile, Voldemar Pik-
son, Ain Andressoo ja Mati Vai-
kjär. Neist Virve Holtsmeier ja
Asta Vernik saavutasid kaksik-
võidu 126 ja 118 silmaga. Mees-
teist oli parim neljandaks jäanud
Vold. Pikson 1055 silmaga -
kolm esikohta liksid soomlastele.

Dr. Karl Birk Peterburgis
USA-s, on administraatoriks ja
arstiks suurhaiglas, millel on
4000 kohta. Tema abikaasa töötab
laboratooriumi juhatajana.

Edgar ja Erika Erlane Lundist
viibisid külas USA-s ja Kanadas.

Aime Pärn-Valkus New Yor-
gist viibib Euroopamatkal koos
mehena. Nad külastavad ka
Rootsi.

Suursünnipäeval õnnitlevad
teid kaasaegsed kaasarühkijad,
rohkearvused õpilased ja seltsi-
vennad. Tema aadressiks on: Ge-
neral Paz 1150, Tucumán, Argen-
tiina.

EÜR suvi- päevad

Eesti Üliõpilaskond Rootsis tä-
navused suvipäevad toimuvad
"Kungla" suvikodus Björkö-Ar-
holma saarel 25. ja 26. augustil.
Programm on filmi näitamine,
diskussioone, rahvatantsu ja oma-
vaheliste koosviibimisi. Lähemat
informatsiooni annab Mai Män-
nik, tel. 08/44 11 55. Osavõtumaks
ca 25:- kr.

Jaani Kitzberg, Ameerika Hää-
le eesti saadete peatoimetaja
Washingtonist viibis puhkusele
Rootsis ja Ahvenamaal.
Udo Jürima, tuntud skautiuse
tegelane Chicagost, viibis abi-
kaasaga Rootsis ja Norras.

Eksamid

Örebro sotsiaalõlikooli soot-
siaalilini lõpetas Ene-Reet Laa-
gus Norrköpingist.

Kanada Waterloo ülikooli lõpe-
tas BSc kraadiga Mariika Ly Voo-
rand-Kidner.

Ontario provintsi politseikol-
ledži lõpetas konstaabel Thomas
M. Kallaste Torontost.

Uppsala ülikoolis sooritas med.
kand. eksamid Kalju Leetmaa
Eskilstunast.

Uppsala ülikooli matemaatika-
kateedri lõpetas saavutas
fil. dr. kraadi Erik Rebane Karl-
stadist.

Stockholmi ülikooli ühiskonna-
teaduste fakulteedi lõpetas fil.
kand. astmega Jaan Kolk Stock-
holmist.

Metsakodu

Algus lk. 1

küsimusi. Leerialaager oleks
võinud olla nädal aega pikem,
siis oleks sõpru paremini tun-
nud olnud. Vaba aega ja te-
gevust oli parajasti.

Helle Pokk Trölbhättanist:

Leerialaager jääb minule lü-
saks mälestuseks. Sinna tulles
ei tundnud ma kedagi kokku-
tundud noortest, kuid saime
kiiresti tuttavaks. Kui ei oleks
olnud leerialaagrit, poleks ma
ilmsel saanud eesti leiris käia.
Tegime ekskursiooni Göteborgi,
mis minule peaaegu niisa-
ma palju meeldis kui vana lee-
rialaagri traditsioon, kasta kõi-
ki sünnipäevalapsi Luigjär-
ves. Õnnistamisetalitus oli ka
igati meeldejääv.

Mats Adamson Norrköping-
ist: Leerialaager meeldis väga
ja sain endale palju uusi sõ-
ru. Tegevust oli alati ja polnud
kunagi igav. Lõppepäeval oli
õpetaja meid eksamineeris,
õlime kõik veidi närvilised,
kuid kõik läks hästi. Keegi ei
kukkunud läbi.

Leena Ussisoo Stockhol-
mist: Leerialaagrist on minul
rõõmu mees õnnistamine, kuid
olen ka üldiselt igati rahul.
Kerge oli teiste eesti noortega
kontakti saada ja sõprussideid
leida. Oleks tahtnud veidi
kauem Metsakodusse jääda.
Raske oli sealt lahkuda.

Esimene leerialaager peeti
Metsakodus 1955. Pärast seda
on neid korraldatud iga kahe
aasta järele, mõne erandiga.
Leerialaagrites on seni leeria-
tud 268 noort. Käesoleva aasta
leerialaager oli kümnene, seega
oieti juubel-leerialaager.

Leeriõpetajaks oli Elmar
Tõldsepp ja muu tegevuse eest
vastutasid tegevusjuhid Aks-
el Ojasoo, Malle Antsmaa, Pe-
ter Belinfante, Lelli Wirén,
Jaak Kallak ja Aarne Ojasoo.

Majandusjuht oli Felix
Kello. Toitlustuse eest hoiti-
sind Aino Miks, Helmi Ojave-
ski ja Vilma Belinfante. Laa-
ri arstina tegutses Aleksander
Koskel. (EPL/TS).

Leerilaagri finaali Sandhemi kirikus

Sandhemi kirikus, mis asub Metsakodu lähedal, toimunud õnnistamistalituse järele tehti traditsiooniliselt leeripilt peapiiskop Konrad Veemiga ja leeripetaja ja. Elmar Tõidsepa keskelt.

Metsakodu kümnest juubeli-leerilaagrist võtsid osa: Mats Adamson, Epp Anderson, Eva Merike Aring, Arne Alexander Beliafante, Vello Jüri Hansen, Ilmar Karro, Toomas Kaugesaar, Jüri Kenas, Jaan Peeter

Kimber, Epp Mare Laas, Andreas Luiga, Alar Meomuttel, Georg Metsalo, Peeter Mikhla, Olev Mändlo, Kalju Olev Ojasoo, Riina Eugenia Ojasoo, Helle Pokk, Mirja Irene Puusepp, Kein Puusepp, Jaak Põldma, Els Merike Raudsepp,

Mare Leena Roosa, Mart Alfred Sakalov, Kristjan Salum, Alar Oskar Sidron, Jüri Silaste, Ebba Tamm, Riina Tamm, Tomas Tooman, Taavi Georg Tuula, Leena Maria Ussiso, Ülo Toomas Uussa-lu ja Ann Varma.

Profi-kergejõustiku start kujunes raskeks

Ühelgi profispordil ei ole olnud nii raskest starti kui kergejõustikul. Aasta alguses Ameerikas loodud elukutseliste kergejõustiklaste trupi ITA ligemale 50 mees- ja 4 naisatleedi seas on ainult mõned üksikud, kes on täitnud trupi mäendzheri O'Hara lootusi. Neist esmaajoones 28-aastane Brian Oldfield, 130-kilone kuulitõukaja, kes on näidanud stabiilset vormi ja tüganud sisevõistluste maailma tippmargi 21.52.

Teine kellest on palju juttu, on 33-aastane keenia jooksuuloolus Kip Keino, keda ITA reklameerib kui kõigi aegade parimat all-round jooksat.

Seda ta ka tõenäoliselt on oma aegade 600 m — 1.45,4, 1.500 m — 3.34,9, 1 miil — 3.53,1, 3000 m — 7.39,6, 5000 m — 13.24,2, 10.000 m — 28.06,4, 3000 me tak. — 8.25,6. Keino astumine truppis andis selgele kõrvasti kaalu juurde ja ameerika ajalehed arvavad, et tema sinna meelitamine oli rühmitajate O'Hara üks osavamaid tehinguid. Profispordi kohta väga tagasihoidliku lepingusumma 4800 dollarit pluss 500 iga võidu eest teeb aafrikalase kahtlematult mitmekülgseks taks. ITA võistlustel on Keino sammunud võidutuleid, v.a. paar seletamatut kaotust.

Veel on silma paistnud kõrgushüppaja Radetsch (2.25), teivashüppaja Williamson (5.33) ja kaugushüppaja Hines (8 m).

Kõik teised on aga vähe kaasa aidanud ITA ajaloo tegemisele.

Kuidas on see kulgenud ja äri läinud? "Peaproovile" Pocatello 3. märtsil tuli üle 10 tuhande pealtvaataja. Ka tegelik esitendusel kergejõustikku armastavas Los Angeleses täitust tribüünid — 12.280 inimest ja 58.600 dollarit puhaskasu ITA kassasse (umbes sama summa, mis sissetulekust kulu võistluse korraldamiseks). Edasi,

hakkas aga kõver langema: Portland 7400, San Francisco ja Baltimore 6500, järgmises kohas veel vähem müüdnud pileteid.

Profitrupi eksisteerimiseks on seda liiga vähe, seda enam, et võistlustel võistlusele on vähenenud ka televisiooni huvi ITA vastu. On vähe, mida tasuks üle kanda.

Milles seisab siis viga? Põhiliselt selles, et vastupidi O'Hara ootustele ei ole trupiga liitunud mitmed tuntud nimed nagu Woolle, Isaksson, Milburn n., mille tõttu tuli loobuda sellistest plaanist olnud tõmbumunbritest nagu seeria võistlused Seagren-Isaksson Teivashüppes ja Wottle-Keino-Ryün milijooksusk.

Neid millegagi asendada on raske.

Kui ITA agitaatorid saabuivad järjekordsesse võistluspaika, siis kohalikud raadios ja TV-s tuleb neil rääkida peamiselt ITA kuulsuste minevikusaavutustest. Kolme maailmarekordi omanik Ryün pole suutnud taastada oma kunagist vormi, tema duellid Keinoga on toimunud harva ja on lõppenud enamasti viimase ülekaalukate võitudega. Ryün vabandab end perekondlike muredega (talle

sündisid kaksikud) ja organisatoorse kohustuse koormaga, mida ta ITA-se astudes 25 tuhande dollari eest enda peale võttis. Mehnikke olümpial 8.90 kaugust hüpanud Beamonil ananab tunda 1971. aastast pärit parima jala vigastus ja sageli näitab ta hüppeid isegi alla 7 meetri. Oma parima tulemuse pärast Mehnikke 8.11 saavutas ta vasaku jalaga ära hüpates. Täisvormist on kaugel ka flopi isa Fosbury, kelle tulekut trupp tervitab suure rõõmuga.

Kunagi lubas O'Hara, et ITA näitab, kuidas kergejõustiku võistlusi korraldada huvitavalt ka siis, kui ei purustata rekordeid.

Selles osas on tunnustust leidnud teadustaja-tseremonia-meister, kellenal tavalliselt esineb endine mailier Liquri. Ta liigub pidevalt väljakul, kommenteerib, laseb võistlejatel end tutvustada, võtab võitjatel lühivõistlusi, selgitab üksikute alade tehnikat nendele. Paljudest kavatsustest pole aga asja saanud: kuulsad poplauljad ja filmistardid ei ole ITA võistlustele esinema tulnud, alade ülekaupa läbiviimine venitas võistluskuht liiga pikaks ja sellest loobuti. Ka kohtunike

Kaks renessanssloogist maali, mis kaks aastat tagasi Florentsi varastati, ripuvad nüüd uuesti Palazzo Vecchio seinal. Nende vahepealsel peidupaiga avastas itaalia parim detektiiv Rodolfo Sivero. Üks maalidest oli faami meistri Hans Memlingu "Ühe härrasmehe portree" ja teine Massaccio 166 "Madonna lapsega". Vargad olid tööd peitnud kuskile mägiõnni ning otsustanud kümme aastat oodata, kuni nad need julgevad rahvusvahelise kunstinäitusele tuua.

Hinlastel on täpselt samasugune hädä ameeriklaste eraldamisega üksteisest nagu meil on hilinla se eraldamisega hilinlastest. Praegu viibib Põhja-Ameerikas 21-likmeline hiina ajakirjanike grupp. Uus-Hiina teadeteagentuuri juhataja Chu Mun-Chih mainib: "Meie ei oska põhja-põhja-ameeriklasti nägude järgu eraldada, teeme seda ainult hääle ja kõneviisi järel."

Israeli kaitseminister Moshe Dayan abielulüü äsja uuesti. Kaitseministri uus abikaassa oli enne abielu ühe Jerusaalemma advokaadiga ning tal on kaks tütarlast abielust. Moshe Dayan abielulahutus jõustus pool aastat tagasi. Tal on kolm last esimesest abielust.

tegevus on jätnud palju soovida. ITA senist tegevust on üks ameerika spordiajakirja Iseloomustanud järgmiselt, "Peamine, mis ITA profidell puudub, on tõeline professionaalsus".

Teepoolest, praegu on olukord selline, et enamikule trupisportlastest ei piisa saadavast rahast elamiseks ning nad töötavad kogu nädala nuga tavallise inimese võl otsivad juhuot-si filmis ja reklaamides.

Kuni juuni alguseni võistles ITA hallides, millede üürimise sisehooaja lõppedes on suhteliselt odav. Suvel on ette nähtud suur võistluse Euroopasse, kuhu O'Hara loodab oma trupile saada värsket verd. Mis sellest välja tuleb, näitab tulevik.

Zürichi linna nimetatatakse maailma rahassalveks. Iga 177 elaniku kohta on seal üks miljonär ning zürichlaste ühtust mõõda on neil küllaldaselt miljonäre, kuid suu puudus majateenijate järele. Kui välismaalased räägivad Zürichi rahast, siis pahanevad see neid väga ja nad püüavad maailmale meenutada, et Zürich on andnud maailmale Albert Einsteini, Wilhelm Röntgeni, Karl Kungi ja 9 Nobeli laureati.

Sidney's loomusid esmakordselt male ajaloo maailmameistrivõistlused ... veel all. Võistlustest võitis osa 18 maletajat. Võitjaks tuli austraallane Warren Louis. Mõnede tsemplonaadist osavõtjate arvates on veaalune turniir kasulik selle poolest, et nälgjad on sumitnud kiloreit mängima, kuna hapnikubaloonist piisab ainult tunniks ajaks.

Jaak Maandl on nimetatud Statens Planverketi juures büroodirektoris palgaastmega Ae 30.

Dr. med. Erich Pöbel, kes elab Saksamaal Heilbronnil lähedal Weinsbergis, tähistas 4. augustil oma 75-a. sünnipäeva. Ta on arstina tegutsenud Tartus, Rakveres ja Pärnus ning Saksamaal viimati Heilbronnis.

Erich Sella, näitleja ja näitejuht, kes kodumaal tegutses mitmete teatrite juures ja kord oli Narva-Jõesuu suveteatri direktoriks, tähistas Münchenis oma 80. a. sünnipäeva. Ka sakslased on teda kunni senini kasutanud karakternäitlejana nii teatris, filmis kui TV-s.

Naan Põld, tenor ja Hamburgi muusikaakadeemia professor, teostab septembril teisel pooltel kontsertrreis USA-see ja Kanadasse.

Hulda Olev, end. Narva hambaarst, tähistas Münchens, Saksamaal oma 76-näd sünnipäeva. Enne pensionile minekut töötas ta oma erialal Augsburgis.